

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

DRUHÁ SEKCE

VĚC JAHNOVÁ proti ČESKÉ REPUBLICE

(stížnost č. 66448/01)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

19. října 2004

*Tento rozsudek se stane konečným za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy.
Může být předmětem formálních úprav.
Pořízený překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.*

ROZSUDEK PINCOVÁ a PINC proti ČESKÉ REPUBLICE

Ve věci Jahnová proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (druhá sekce), zasedající v senátu ve složení

pánové J.-P. COSTA, *předseda,*

A. B. BAKA,

L. LOUCAIDES,

C. BÎRSAN,

K. JUNGWIERT,

V. BUTKEVYCH,

M. UGREKHELIDZE, *soudci,*

a pan T. L. EARLY, *zástupce tajemnice sekce,*

po poradě konané dne 28. září 2004,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno na základě stížnosti (č. 66448/01) směřující proti České republice, kterou podle článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) dne 1. října 1999 podali k Soudu čeští občané pan Bohuslav Vařílek a paní Zita Jahnová (dále jen „stěžovatelka“).

2. Českou vládu (dále jen „vláda“) zastupuje její zmocněnec, pan V. Schorm.

3. Soud dne 9. července 2002 prohlásil stížnost za částečně nepřijatelnou, rozhodl oznámit vládě část stížnosti týkající se délky řízení vedených stěžovatelkou v dané věci a na základě článku 29 odst. 3 Úmluvy projednat přijatelnost a odůvodněnost stížnosti současně.

SKUTKOVÝ STAV

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI PŘÍPADU

4. Stěžovatelka se narodila v roce 1962, trvalé bydliště má v Brně.

5. Dne 27. března 1997 byl tehdy šestiletý syn stěžovatelky unesen svým otcem, který o něj od té doby pečuje a brání stěžovatelce ve styku s ním.

A. Řízení o úpravě poměrů nezletilého pro dobu do rozvodu

6. Dne 27. března 1997 zahájil manžel stěžovatelky u Městského soudu v Brně řízení o úpravě poměrů nezletilého dítěte.

7. Dne 1. dubna 1997 podala stěžovatelka u téhož soudu návrh na vydání předběžného opatření, kterým se domáhala svěřeni nezletilého do její péče.

8. Po třech ústních jednání ve dnech 7. května, 9. září a 21. října 1997 vydal soud dne 24. října 1997 za účelem stabilizování poměrů dítěte po dobu trvání rozvodového řízení rodičů

předběžné opatření. Syn byl stěžovatelce svěřen do výchovy, otci byl stanoven rozsah styku se synem. Vykonatelnost rozhodnutí nastala dne 7. listopadu 1997.

9. Manžel stěžovatelky se odvolal s tím, že dítě je na život s ním zvyklé a že mezi nimi panuje silný citový vztah.

10. Dne 20. listopadu 1997 podala stěžovatelka návrh na výkon předběžného opatření, který odůvodnila tím, že jí manžel znemožňuje jakýkoli styk s dítětem a neustále mění bydliště. Soud proto dne 11. prosince 1997 vyzval otce dítěte ke splnění jeho povinností.

11. Krajský soud v Brně dne 26. února 1998 usnesení o předběžném opatření potvrdil; zdůraznil zájem dítěte a uvedl, že manžel nevyvíjí dostatečné úsilí, aby se stěžovatelka mohla se synem stýkat. Žalovaný požádal o odklad výkonu rozhodnutí.

12. Dne 19. května 1998 se ve věci konalo ústní jednání, které bylo odročeno na neurčito. Dva dny nato předložila stěžovatelka návrhy na provedení důkazů.

13. Dne 10. června 1998 ustanovil městský soud znalce z oboru dětské psychologie; jeho úkolem bylo vypracovat rozbor osobnosti dítěte i rodičů. Dne 17. června 1998 požádal znalec o prodloužení stanovené lhůty.

14. Ve dnech 23. června, 4. července a 24. července 1998 podala stěžovatelka návrhy na výkon předběžného opatření.

15. Dne 30. července 1998 nařídil městský soud výkon předběžného opatření a ustanovil město Brno opatrovníkem dítěte. Krajský soud toto rozhodnutí dne 23. září 1998 potvrdil.

16. Ve dnech 29. září 1998, 18. ledna 1999 a 21. března 1999 stěžovatelka podala nové návrhy na výkon předběžného opatření s odůvodněním, že dítě trpí psychickými obtížemi.

17. Dne 21. prosince 1998 předložil znalec soudu požadovaný posudek.

18. Během ústního jednání konaného dne 18. května 1999 městský soud řízení o výkonu rozhodnutí zastavil. Soud shledal, že pokusy o výkon rozhodnutí uskutečněné ve dnech 31. července, 3. srpna 1998 a 18. května 1999 byly zmařeny z důvodu negativní reakce nezletilého; následně stěžovatelka od výkonu upustila.

Stěžovatelka podala odvolání, v němž tvrdila, že soud nevyužil všech prostředků, které k výkonu předběžného opatření mohly vést.

19. Rozsudkem ze dne 11. června 1999 městský soud rozhodl o úpravě poměrů nezletilého dítěte pro dobu do i po rozvodu tak, že nezletilého svěřil do výchovy otce a upravil styk matky s ním.

Rozhodnutím z téhož dne bylo předběžné opatření ze dne 24. října 1997 zřejmě zrušeno.

Stěžovatelka se dne 13. července 1999 odvolala.

20. Po konání dvou ústních jednání ve dnech 8. února a 28. března 2000 krajský soud dne 29. března 2000 potvrdil rozsudek ze dne 11. června 1999 v části týkající se výchovy dítěte a změnil jej v části týkající se úpravy styku stěžovatelky s dítětem. Soud v této souvislosti uvedl, že pravidelný styk stěžovatelky s jejím synem se neuskutečňuje a že nezletilý ve svém nepřátelském postoji vůči matce setrvává.

21. Krajský soud dne 30. března 2000 potvrdil rozhodnutí ze dne 18. května 1999, jímž bylo zastaveno řízení o výkonu předběžného opatření. Toto rozhodnutí stěžovatelka dne 31. března 2000 odmítla s tvrzením, že nebyly zohledněny její námitky, a požádala o obnovu celého řízení. Dne 13. července 2000 tento návrh vzala zpět.

B. Řízení o rozvod a o úpravě poměrů nezletilého pro dobu po rozvodu

22. Toto řízení stěžovatelka zahájila dne 28. ledna 1997.

23. Na výzvu Městského soudu v Brně ze dne 4. května 1997 stěžovatelka upřesnila adresu svého manžela. Dne 25. října 1997 se její manžel vyjádřil k předmětu řízení.

24. Dne 7. listopadu 1997 byl dítěti ustanoven opatrovník.

25. Ústní jednání z 19. ledna a 30. března 1998 byla z důvodu nepřítomnosti žalovaného odročena. Ústní jednání konané dne 17. června 1998 bylo odročeno do doby, než bude předložen znalecký posudek zadaný v rámci shora uvedeného řízení.

26. Městský soud dne 3. září 1998 vyloučil z řízení o rozvod tu část, která se týkala úpravy poměrů nezletilého dítěte.

27. O úpravě poměrů nezletilého bylo rozhodnuto rozsudkem ze dne 11. června 1999 (viz § 19), který byl dne 29. března 2000 v odvolacím řízení změněn.

28. Ve věci rozvodu bylo nařízeno ústní jednání na 19. července 2000, účastníci řízení se k němu však nedostavili.

29. Dne 21. srpna 2000 vydal městský soud rozsudek, kterým manželství stěžovatelky rozvedl. Rozsudek nabyl právní moci dne 10. října 2000.

30. Dne 12. února 2001 podala stěžovatelka návrh na výkon rozhodnutí o úpravě styku s dítětem na základě rozhodnutí ze dnů 11. června 1999 a 29. března 2000. Následně Soud proto dne 28. února 2001 vyzval bývalého manžela stěžovatelky, aby styk stěžovatelky s dítětem nemařil.

C. Řízení o úpravě styku stěžovatelky s nezletilým

31. Dne 2. listopadu 2000 podala stěžovatelka u Městského soudu v Brně návrh na rozsáhlejší úpravu styku s nezletilým dítětem s odůvodněním, že její dosavadní styk s dítětem je značně problematický kvůli přítomnosti jejího bývalého manžela, který ji uráží a ohrožuje.

32. Dne 22. června 2001 ustanovil městský soud opatrovníkem dítěte město Brno. Na základě odvolání opatrovníka bylo toto rozhodnutí dne 23. listopadu 2001 Krajským soudem v Brně zrušeno.

33. Ústní jednání nařízené na 26. září 2001 bylo na žádost právní zástupkyně stěžovatelky odročeno.

34. Městský soud dne 11. ledna 2002 rozhodl o postoupení věci Okresnímu soudu v Třebíči, který byl dle jeho názoru místně příslušný k projednání případu, a ustanovil tamní okresní úřad opatrovníkem dítěte.

35. Stěžovatelka dne 20. února 2002 vyzvala soud, aby projednal její návrh.

36. Dne 14. srpna 2002 byla věc postoupena zpět městskému soudu poté, co okresní soud jeho rozhodnutí ze dne 11. ledna 2002 odmítl.

37. Krajský soud dne 1. listopadu 2002 ve sporu o příslušnost rozhodl, že námitka nepřislušnosti vznesená okresním soudem je nedůvodná.

38. Dne 6. května 2003 se ve věci konalo ústní jednání.

39. Okresní soud dne 9. května 2003 ustanovil znalce, který měl pro potřeby řízení vypracovat posudek z oboru psychologie. Vzhledem k tomu, že ustanovený znalec neměl potřebnou kvalifikaci, jmenoval soud dne 26. června 2003 nového znalce, jemuž byla k vypracování posudku stanovena třicetidenní lhůta.

40. Ve dnech 16. června a 3. září 2003 stěžovatelka oznámila soudu, že otec dítěte nadále maří její styk s dítětem.

41. Dne 6. února 2004 byl soudu předložen znalecký posudek.

42. Dne 1. dubna 2004 soud stěžovatelčin návrh zamítl a nad výchovou nezletilého stanovil dohled. Vzhledem k tomu, že se situace od vydání rozhodnutí dne 29. března 2000 podstatně nezměnila a že psychosociální stav dítěte byl zapříčiněn nevhodným postojem jeho otce, soud se přiklonil k závěrům znalce, podle něhož bez spolupráce s psychoterapeutem nelze uvažovat o rozšíření práva matky na styk s dítětem.

43. Stěžovatelka podala odvolání, doplněné dne 31. května 2004; v něm tvrdila, že soudem upravený rozsah jejího styku s dítětem přispívá u nezletilého k rozvoji syndromu zavrženého rodiče.

44. Řízení před odvolacím soudem nadále probíhá.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO A PRAXE

45. Příslušné vnitrostátní právo a praxe jsou popsány v rozsudku *Hartman proti České republice* (č. 53341/99, § 43-51, ze dne 10. července 2003).

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K PŘEDBĚŽNÉ NÁMITCE VLÁDY

46. Vláda vznáší námitku nevyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy s odůvodněním, že stěžovatelka nevyužila žádný z prostředků určených k urychlení průběhu řízení.

47. Soud připomíná, že již obdobnou námitku zamítl ve věci *Hartman* (výše uvedený rozsudek, § 55-69), a nevidí žádný důvod, pro který by se měl od svého dříve vysloveného závěru odchýlit; tuto námitku tedy zamítá.

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

48. Stěžovatelka tvrdí, že v jejím případě byla délka řízení v rozporu se zásadou „přiměřené lhůty“ podle článku 6 odst. 1 Úmluvy, který zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla (...) v přiměřené lhůtě projednána (...) soudem (...), který rozhodne o jeho občanských právech a závazcích (...).“

49. Vláda s tímto tvrzením nesouhlasí.

50. Soud podotýká, že v daném případě je nutno posoudit tři odlišná řízení.

Řízení o úpravě poměrů nezletilého pro dobu do rozvodu, zahájené dne 27. března 1997 a skončené dne 29. března 2000, trvalo tři roky pro dva stupně soudní soustavy.

Řízení o rozvod a o úpravě poměrů nezletilého pro dobu po rozvodu bylo zahájeno dne 28. ledna 1997, dne 3. září 1998 byla k samostatnému řízení vyloučena část týkající se úpravy

poměrů nezletilého. O úpravě poměrů nezletilého bylo v odvolacím řízení rozhodnuto dne 29. března 2000, tedy po třech letech a dvou měsících; o rozvodu manželství bylo rozhodnuto dne 21. srpna 2000.

Řízení o úpravě styku stěžovatelky s dítětem bylo zahájeno dne 2. listopadu 2000 a doposud nebylo skončeno; v současné době se nachází před odvolacím soudem. Trvá tedy již tři roky a devět měsíců.

A. K přijatelnosti

51. Soud konstatuje, že tato část stížnosti není ve smyslu článku 35 odst. 3 Úmluvy zjevně neopodstatněná. Dále Soud uvádí, že žádný jiný důvod nepřijatelnosti neshledal.

B. K odůvodněnosti

52. Vláda v první řadě poukazuje na choulostivou povahu řízení o rodinných věcech, která vyžaduje, aby byl shromážděn značný počet důkazů. Stejně tak tomu bylo dle jejího názoru i v daném případě vzhledem k tomu, že jednotlivá řízení byla navzájem provázaná a bylo nutné obstarat několik znaleckých posudků a provést výslech obou rodičů. Řízení se navíc komplikovala častými změnami bydliště otce dítěte. Délku řízení lze rovněž přičítat na vrub samotným účastníkům řízení, a to zejména z toho důvodu, že mezi nimi panovaly napjaté vztahy, že otec dítěte neplnil soudní rozhodnutí a že jeden nebo druhý účastník řízení se celkem čtyřikrát nedostavil na ústní jednání. V souvislosti s postupem soudů se vláda domnívá, že jejich úkony byly činěny pravidelně a že soudy nebyly nečinné. Navíc řízení o úpravě styku bylo z důvodu pochybností o bydlišti dítěte ovlivněno sporem o příslušnost.

53. Stěžovatelka popírá jakékoli přispění k délce řízení a tvrdí, že jí nelze vytýkat neschopnost soudů zajistit výkon jejich rozhodnutí, zabezpečit urychlené vypracování znaleckých posudků a řádně vyřizovat návrhy účastníků řízení. Stěžovatelka se domnívá, že objektivně neodůvodněné průtahy, které lze přičítat soudům, způsobily u jejího syna odcizení a duševní nerovnováhu.

54. Soud připomíná, že přiměřenost délky řízení se posuzuje podle okolností případu a s ohledem na kritéria vyvozená z judikatury Soudů, jimiž jsou zejména složitost věci, chování stěžovatele a postup příslušných orgánů (viz z mnoha dalších rozsudek *Frydlender proti Francii* [velký senát], č. 30979/96, § 43, ESLP 2000-VII). U posledně zmíněného kritéria je brán zřetel rovněž na význam sporu pro účastníka. Případy týkající se péče o děti je tedy nezbytné projednávat urychleně, průtahy v některé z fází řízení lze tolerovat za podmínky, že celková doba řízení nebude nepřiměřená (*Nuutinen proti Finsku*, č. 32842/96, § 110, ESLP 2000-VIII, *Rezek proti České republice* (rozh.), č. 46166/99, ze dne 4. května 2004).

55. Soud předně podotýká, že řízení byla do jisté míry složitá, neboť vyžadovala neustálé přehodnocování nejvyššího zájmu dítěte, a že jejich význam pro stěžovatelku, která byla od svého syna odloučena od března roku 1997, není zanedbatelný.

56. V souvislosti s prvním řízením, které bylo vedeno na dvou stupních a trvalo tři roky, Soud poznamenává, že se složitým stalo teprve po vydání předběžného opatření na návrh stěžovatelky a kvůli potížím s jeho výkonem. Ze spisu nevyplývá, že by řízení trpělo výraznými obdobími nečinnosti. Soudům lze vyčíst jedinou prodlevu, a to období šesti měsíců, kterou soudní znalec potřeboval k předložení svého posudku; učinil tak totiž až dne 21. prosince 1998.

S ohledem na tyto okolnosti a na kritéria vlastní judikatury se Soud domnívá, že požadavek na „přiměřenou“ lhůtu byl v tomto případě dodržen. V řízení o úpravě poměrů nezletilého pro dobu do rozvodu tedy k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy nedošlo.

57. Druhé řízení bylo v části týkající se úpravy poměrů nezletilého pro dobu po rozvodu úzce spjato s řízením prvním. Soudy zjevně ani v tomto případě nezůstaly nečinné, neboť v průběhu roku 1998 konaly řadu ústních jednání a po vyřešení úpravy poměrů nezletilého pokračovaly v projednávání rozvodové věci. V jejich činnosti nebyly shledány takové průtahy, které by vedly k závěru, že celková doba řízení byla nepřiměřená.

V tomto řízení tedy k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy nedošlo.

58. Pokud se jedná o řízení o úpravě styku stěžovatelky s dítětem, Soud podotýká, že první rozhodnutí ve věci samé bylo vydáno teprve tři roky a pět měsíců poté, co stěžovatelka podala soudu návrh na zahájení řízení. Soud sice připouští, že soudy byly nuceny nejprve dořešit otázku místní příslušnosti, poukazuje však na skutečnost, že Okresnímu soudu v Třebíči trvalo sedm měsíců, než o své nepřislusnosti rozhodl; tento jeho postup byl navíc neúspěšný. Další výrazné průtahy byly shledány v období do 6. května 2003, kdy tento soud konal první ústní jednání, a dále v práci znalce, který svůj posudek předložil více než sedm měsíců po svém ustanovení.

Po posouzení příslušných kritérií vyplývajících z vlastní judikatury Soud dospěl k názoru, že soudy neprokázaly potřebný svědomitý přístup a že délku řízení nelze považovat za „přiměřenou“ ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy. K porušení tohoto ustanovení tudíž došlo.

III. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

59. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

60. Stěžovatelka požaduje z titulu morální újmy částku 100 000 €, která jí měla vzniknout odcizením jejího syna, jejím citovým strádáním a pohrdáním jejími rodičovskými právy.

61. Vláda se domnívá, že částka požadovaná stěžovatelkou je zjevně přehnaná.

62. Soud připomíná, že jeho závěr o porušení Úmluvy, k němuž dospěl, je výhradně založen na porušení práva stěžovatelky na projednání její záležitosti v „přiměřené lhůtě“, část stížnosti týkající se práva na respektování rodinného života stěžovatelky byla prohlášena za nepřijatelnou v částečném rozhodnutí ze dne 9. července 2002.

63. Soud se domnívá, že délka řízení o úpravě styku přivodila stěžovatelce jistou morální újmu. Se zřetelem k významu řízení pro stěžovatelku a ke kritériím vlastní judikatury Soud přiznává stěžovatelce z titulu morální újmy částku 3 000 €.

B. Náklady řízení

64. Stěžovatelka nepožaduje náhradu nákladů řízení. Soud se domnívá, že o této otázce tedy není třeba rozhodovat.

C. Úroky z prodlení

65. Soud považuje za vhodné, aby byly úroky z prodlení založeny na úrokové míře marginální zápůjční facility Evropské centrální banky, navýšené o tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *prohlašuje* zbývající část stížnosti za přijatelnou;
2. *rozhoduje*, že v řízeních o úpravě poměrů nezletilého pro dobu do rozvodu a po rozvodu nedošlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy;
3. *rozhoduje*, že v řízení o úpravě styku stěžovatelky s dítětem došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy;
4. *rozhoduje*,
 - a) že žalovaný stát má stěžovatelce zaplatit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek podle článku 44 odst. 2 Úmluvy nabude právní moci, z titulu morální újmy částku 3 000 € (tři tisíce euro), která se převede na národní měnu žalovaného státu podle kursu platného ke dni zaplacení, a dále případnou částku daně;
 - b) že od uplynutí výše uvedené lhůty až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;
5. *zamítá* v ostatním návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno ve francouzském jazyce a sděleno písemně dne 19. října 2004 v souladu s článkem 77 odst. 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

T. L. EARLY
zástupce tajemnice

J.-P. COSTA
předseda